

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยผู้วิจัยมีการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. คำถามการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผล
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

คำถามการวิจัย

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไรและ
3. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

1. ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนของการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 3,620 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 10,860 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนของการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รวมทั้งสิ้น 372 คน จาก 124 โรงเรียน ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

(บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43 - 44)

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่สมัครใจและต้องการพัฒนา จำนวน 15 คน

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ 7 ขั้นตอน ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา

ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนดีเด่น จำนวน 2 แห่ง ได้องค์ประกอบพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 4 องค์ประกอบ 50 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน 10 ตัวบ่งชี้ 2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 10 ตัวบ่งชี้ 3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8 ตัวบ่งชี้ และ 4) การพัฒนาครูและนักเรียน 22 ตัวบ่งชี้ นำไปกำหนดกรอบสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 วิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน

ที่ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานแล้วนำกลับมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยในระยะที่ 1
 พบว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นราย
 องค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน องค์ประกอบที่ 2 การบริหารการ
 เปลี่ยนแปลง และองค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาครูและนักเรียนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.86, 4.62 และ
 4.19 ตามลำดับ) ในขณะที่ องค์ประกอบที่ 3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในระดับ
 ปานกลาง (ค่าเฉลี่ยคือ 3.39) ซึ่งต่ำกว่าทุกองค์ประกอบ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนา
 จึงนำ องค์ประกอบที่ 3 ดังกล่าว มากำหนดกรอบแนวทางร่างรูปแบบเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ตอนล่างต่อไป

ระยะที่ 2 การร่างและพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัย
 ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากการศึกษาดูงาน โรงเรียนดีเด่นทั้ง 2 โรงเรียน
 รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
 สถานศึกษาและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่ได้ดำเนินการศึกษาในระยะที่ 1 ในด้านที่มีผลการ
 ประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกองค์ประกอบ คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาเป็น
 กรอบแนวทาง ในการร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาผลที่ได้จาก
 การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลจากแบบสอบถามมาสรุปผลและกำหนด เป็นร่าง
 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 จำนวน 6 ด้าน 68 ข้อย่อย คือ 1) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา
 ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 12 ข้อ 2) โครงสร้างพื้นฐานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน
 สถานศึกษาประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ 3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน
 การเรียนการสอนประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน
 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ
 การสื่อสารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ และ 6) การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้
 ด้านสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 12 ข้อ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ดังกล่าว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของรูปแบบโดยใช้หลักการของเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) 2 รอบ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้หลักการของเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รอบที่ 1 รอบที่ 2 พบว่า ภาพรวม ค่ามัธยฐาน มีค่า ระหว่าง 3.53 - 4.59 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ มีค่า ระหว่าง 0.50 - 1.25 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการนำไปกำหนด เป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 5 ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้การยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน หลังจากนั้นแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการพัฒนาให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ

ขั้นตอนที่ 6 ทดลองใช้รูปแบบโดยนำรูปแบบที่ได้หลังจากปรับปรุงแก้ไขรูปแบบและสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 15 คน ที่อาสาสมัครและต้องการพัฒนา ซึ่งการดำเนินการทดลองและขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล มี 3 ระยะ ประกอบด้วย 1) ระยะก่อนปฏิบัติการ 2) ระยะปฏิบัติการ และ 3) ระยะติดตามผล

ขั้นตอนที่ 7 ติดตามผลและสรุปผลเป็นการติดตามผลและสรุปผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหลังดำเนินการ 4 สัปดาห์แล้วนำมาเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

สรุปผล

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการพัฒนาในรูปแบบได้ 3 ระยะ 7 ขั้นตอน ได้แก่

ระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 1-3 การสร้างรูปแบบโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักการวิธีการเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนดีเด่น Best Practice และข้อมูลจากแบบสอบถามพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานำมากำหนดเป็นร่างของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนที่ 4-5 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของรูปแบบ โดยใช้หลักการของเทคนิคเดลฟาย จำนวน 2 รอบ ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างคลอไทล์ พบว่า ค่ามัธยฐาน มีค่า ระหว่าง 3.53 - 4.59 และค่าพิสัยระหว่างคลอไทล์ มีค่า ระหว่าง 0.50 - 1.25 โดยรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 12 ข้อ 2) ด้านโครงสร้างพื้นฐานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 11 ข้อ และ 6) ด้านการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ด้านสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบด้วยข้อย่อย จำนวน 12 ข้อ ในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการนำไปกำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งรายด้านและ รายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองใช้ หลังจากปรับปรุงแก้ไขรูปแบบและสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา โดย ทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 15 คน ที่อาสาสมัครและต้องการพัฒนา ซึ่งการดำเนินการทดลองและ ขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล มี 3 ระยะ ประกอบด้วย 1) ระยะก่อนปฏิบัติการ 2) ระยะปฏิบัติการ และ 3) ระยะติดตามผล เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปรายงานใน ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการวิจัย ดังนี้คือหลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สูงกว่าก่อนปฏิบัติการอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในระยะติดตามผลหลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการผ่านไป 4 สัปดาห์ ผลการประเมินพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและ สูงกว่าระยะหลังสิ้นสุดปฏิบัติการในระดับมากที่สุดทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างผู้วิจัยอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 50 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน 10 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 10 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8 ตัวบ่งชี้ และ 4) ด้านการพัฒนาครูและ นักเรียน 22 ตัวบ่งชี้ โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบ ที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรและการสอนองค์ประกอบที่ 2 การบริหารการเปลี่ยนแปลง และองค์ประกอบที่ 4

การพัฒนาครูและนักเรียนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.86, 4.62, และ 4.19 ตามลำดับ) ในขณะที่องค์ประกอบที่ 3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย คือ 3.39) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกองค์ประกอบที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ในองค์ประกอบที่ 1, 2 และ 4 เป็นองค์ความรู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากการฝึกอบรมก่อนจะเป็นผู้บริหาร และในระหว่างทำหน้าที่เป็นผู้บริหารนั้น ต้องเรียนรู้เรื่องดังกล่าวทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชวลิต เกิดทิพย์ และคณะ, 2552 : 141 - 160) ขณะที่การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเรียนรู้ผู้บริหารได้รับการศึกษาในระบบและนอกระบบน้อยกว่าการเรียนรู้ในเรื่องอื่นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีพิงศ์ ภูวัชรวรานนท์ (2555 : 292) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางเพราะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเรียนรู้้น้อยกว่าการเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับชวลิตเกิดทิพย์ (2550) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ก่อนดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ต้องเป็นครูมาก่อนและผู้ที่เป็นครูต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ หลักสูตรวิชาชีพรูกำหนดให้ผู้เรียนเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการศึกษาเพียง 1 รายวิชา ซึ่งรายวิชาดังกล่าวมุ่งให้ผู้เรียนผลิตสื่อการเรียนการสอนมากกว่ามุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนนำเทคโนโลยีไปประยุกต์กับงานด้านการบริหารการศึกษา

นอกจากนี้การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเรียนรู้ต่ำกว่าด้านอื่นอีก 3 ด้าน ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทรธนู ศรีไสย์ และคณะ (2547) ที่พบว่า ประสิทธิภาพการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและภาพรวมของประเทศอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งเป็นผลมาจากขาดทักษะการใช้และอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดและเกณฑ์ที่ตั้งไว้สิ่งที่ต้องปรับปรุงเร่งด่วน 2 อันดับแรก คือ ด้านบุคลากรและด้านการบริหารจัดการและนอกจากนี้ยังพบว่าการใช้อินเทอร์เน็ตจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การบำรุงดูแลรักษาอุปกรณ์ความพร้อมในการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับ บรรจบ บุญจันทร์ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง โมเดลสมการ โครงสร้างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ด้านสมรรถนะทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางจากผลการศึกษางานวิจัยหลายท่าน ที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า องค์ประกอบที่ 3 ด้าน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนาจึงได้นำมากำหนดกรอบแนวทางร่างรูปแบบเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างต่อไป

2. ผลการศึกษากรอบแนวทางร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีข้อค้นพบดังนี้

2.1 ด้านองค์ประกอบพบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารประกอบไปด้วยตัวบ่งชี้ ที่ได้จากข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้อง โดยใช้หลักการของเทคนิคเดลฟี (Delphi Technique) ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา 2) ด้านโครงสร้างพื้นฐานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอน 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 6) ด้านการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ด้านสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 1 - 4) และแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552 - 2556 (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาสินี สว่างศรี (2554 : 254)

2.2 ด้านรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีข้อค้น พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่เหมาะสม คือ การจัดกระบวนการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้ (สุชาสินี สว่างศรี. 2554 : 260) สอดคล้องกับ ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553 : 269 – 274) ที่ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียน พบว่า การอบรม และศึกษาดูงาน เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ และสอดคล้องกับ กัลยรัตน์ เมืองสง (2550 : 89 – 97) ที่ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ได้รับเลือกสูงสุดอันดับแรก คือ การศึกษาดูงานและสอดคล้องกับ บุญมี ก่อบุญ (2553) ที่ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทีมของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า การศึกษาดูงานเป็นหนึ่งในวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทีม

ในส่วนของกำหนดองค์ประกอบ รายละเอียดของรูปแบบ การจัดกิจกรรมการพัฒนาจากการตรวจสอบโครงร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โครงร่างรูปแบบที่เหมาะสมประกอบด้วย

1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ และระยะที่ 3 ระยะติดตามผล และ 5) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีติพงษ์ ภูวรัวรานนท์ (2555 : 290) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) ระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ 5) การวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิตา วรรณพิรุณ (2551) บุญมี ก่อบุญ (2553) และฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สูงกว่าก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุราสินี สว่างศรี (2554 : 262) ที่พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เข้ารับการพัฒนา มีความรู้หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในระยะติดตามผลหลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการผ่านไป 4 สัปดาห์ ผลการประเมินพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสูงกว่าระยะหลังสิ้นสุดปฏิบัติการในระดับมากที่สุดทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553)

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่พัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และเป็นกิจกรรมที่ควรจัดให้กับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อให้เกิดความตระหนักในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเองใน 6 ด้าน อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีแนวปฏิบัติในด้านรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ มีการวิเคราะห์ สรุปประเด็นและการอภิปรายร่วมกันสอดคล้องกับ ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553 : 283) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1977) ซึ่งให้ความสำคัญและเชื่อว่าการเรียนรู้ของคนส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบที่สามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อมกัน

อีกประการ ในกระบวนการของกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการนี้ ได้ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ทำแบบฝึกหัดในคู่มือการพัฒนาของแต่ละชุด ในแต่ละวันของการอบรมเข้มในแต่ละกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการสรุปประเด็นสำคัญ มีการวิเคราะห์ตนเอง ซึ่งยอมทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนได้แสดงออกถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการได้มากขึ้น (ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ. 2553 : 283)

ระยะติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หลังสิ้นสุดปฏิบัติการผ่านไป 4 สัปดาห์ ในชั้นตอนที่ 7 ผลการประเมิน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระยะติดตามผลสูงเนื่องจากในระหว่างทำกิจกรรมต่อเนื่อง 3 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 4 ชั่วโมง รวมเป็น 24 ชั่วโมง ผู้บริหารสถานศึกษาได้วิเคราะห์ อภิปราย นำเสนอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นำมารายงานผลในแต่ละครั้ง ส่งผลให้การพัฒนาสูงขึ้นในทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนา ได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาตนเองและนำไปสู่การปฏิบัติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของตนเองทั้ง 6 ด้าน อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ มิคุลัส (Mikulus. 1990 ; อ้างถึงในฤทัยทรัพย์ ดอกคำ. 2553 : 285) ที่ได้ทำการศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำและพบว่า การฝึก การสอนตนเอง และการพิจารณาด้วยวิธีการใช้เหตุผล อารมณ์และพฤติกรรมทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักว่าตนสามารถควบคุมพฤติกรรมและผลการกระทำด้วยตนเอง จึงส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พัฒนาขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละภูมิภาค หรือศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศเพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้ข้อค้นพบที่เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรมีการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันในแต่ละภูมิภาค หรือ ศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้ข้อค้นพบที่ได้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในแต่ละเขต ควรมีการศึกษาหารูปแบบการพัฒนาที่สะดวก ทันสมัยและประหยัดเวลาสำหรับผู้เข้ารับการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละเขตพื้นที่ เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาได้ทั่วถึงและประหยัดงบประมาณ

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษา ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของตนเองและเพื่อนร่วมงานในองค์กร เพื่อพัฒนามาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เป็นที่ไปตามตัวชี้วัดและบรรลุป้าหมายของสำนักเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)ตามที่ได้กำหนดมาตรฐานงานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (Standards of Information Technology for Educational) อย่างต่อเนื่อง โดยนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานี้เป็นต้นแบบ

1.5 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอื่น ๆ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากระยะที่ 2 การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต้องพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการเคลฟ พบว่า ข้อมูลที่ได้ ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ ควรมีการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาแกนนำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของแต่ละเขตตรวจราชการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์และเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากยิ่งขึ้น

2.2 ในการจัดทำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างพบว่า รูปแบบการพัฒนา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา 6 ด้าน ที่ผ่านการตรวจสอบโครงร่างรูปแบบจาก ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกันทุกรายการ ซึ่งเป็นการยืนยันข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญเพียงด้านเดียว ควรนำรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มย่อยก่อนที่จะนำรูปแบบไปใช้จริง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้รูปแบบ จากนั้นแก้ไขปรับปรุงรูปแบบ เพื่อเกิดความสมบูรณ์ของรูปแบบก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

2.3 ในการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้รูปแบบการพัฒนาที่สร้างขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์คือ วิทยากรฝึกอบรม ดังนั้นควรมีการวางแผน เตรียมการ คิดต่อประสานงานกับวิทยากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้วิทยากรศึกษาและทำความเข้าใจรูปแบบอย่างถ่องแท้และควรมีการประชุมเพื่อประสานระหว่างวิทยากรหลักและวิทยากรผู้ช่วย (ที่ปรึกษากลุ่ม) เพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างสอดคล้อง ราบรื่นและเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

2.4 ในการศึกษาดูงานกระบวนการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารของสถานศึกษาที่ไปศึกษาดูงานมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับสูงสามารถบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างดีเยี่ยมแต่เนื่องจากเป็นสถานศึกษานาขนาดเล็กที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรต่างๆ ตามกรอบมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับหนึ่ง ผู้เข้ารับการพัฒนาฯ ยังไม่ได้เห็นถึงทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการศึกษาดูงาน อาจทำได้โดยเพิ่มสถานที่ศึกษาดูงาน เช่น ศึกษาดูงานในสถานศึกษาต้นแบบหรือสถานศึกษาแกนนำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.5 ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.5.1 จากการติดตามผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา หลังการพัฒนา 1 เดือน พบว่า

การติดตามผลใน ระยะ 1 เดือนนั้น ถือว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณสถานศึกษาบางแห่งไม่สามารถเห็นผลที่เกิดจากการพัฒนาภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้า รับการพัฒนาได้อย่างชัดเจน อาจทำได้เพียงการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาภาวะ ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการมี แนวนโยบายในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ผู้บริหาร สถานศึกษาที่เข้ารับการพัฒนาด้านหนึ่งสามารถแสดงถึงการมีภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร โดยการนำความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่องจึงทำให้เกิดผลที่ชัดเจน ดังนั้น ถ้าต้องการให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนามากยิ่งขึ้น อาจทำได้โดยทำการติดตามผลในระยะ ยาวต่อเนื่องออกไปหลังจากการพัฒนา โดยอาจจะเป็นระยะ 3 เดือน หรือ 6 เดือน ทั้งนี้เพื่อให้เห็น ผลต่อเนื่องของการพัฒนาว่าสามารถนำสิ่งที่ได้จากการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในการเป็นผู้มีภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการบริหารจัดการ สถานศึกษาได้มากน้อยเพียงใด

2.5.2 จากการติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา หลังการพัฒนา 1 เดือน โดยการให้ครูผู้สอนใน สถานศึกษาเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ารับการพัฒนาแสดงความคิดเห็นในการตอบ แบบสอบถามระดับความสามารถในการเป็นผู้นำทางวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า เป็นการได้รับข้อมูลเพียงด้านเดียว เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูล มากยิ่งขึ้น อาจทำได้โดยทำการติดตามผลด้วยการลงพื้นที่จริงของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษา เข้ารับการพัฒนาทั้ง 15 แห่ง เพื่อสังเกตจากข้อมูลและสภาพจริงที่ปรากฏเชิงกายภาพทำการสัมภาษณ์ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ประกอบข้อมูลการติดตามผล ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากขึ้น และเห็นผลต่อเนื่องของการพัฒนาว่าสามารถนำสิ่งที่ได้จาก การพัฒนา ไปประยุกต์ใช้ในการเป็นผู้มีพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้มากน้อยเพียงใด